

Fanfare Eendracht in 1921 voor het hotel dat sinds 1919 hotel Oranje heet.

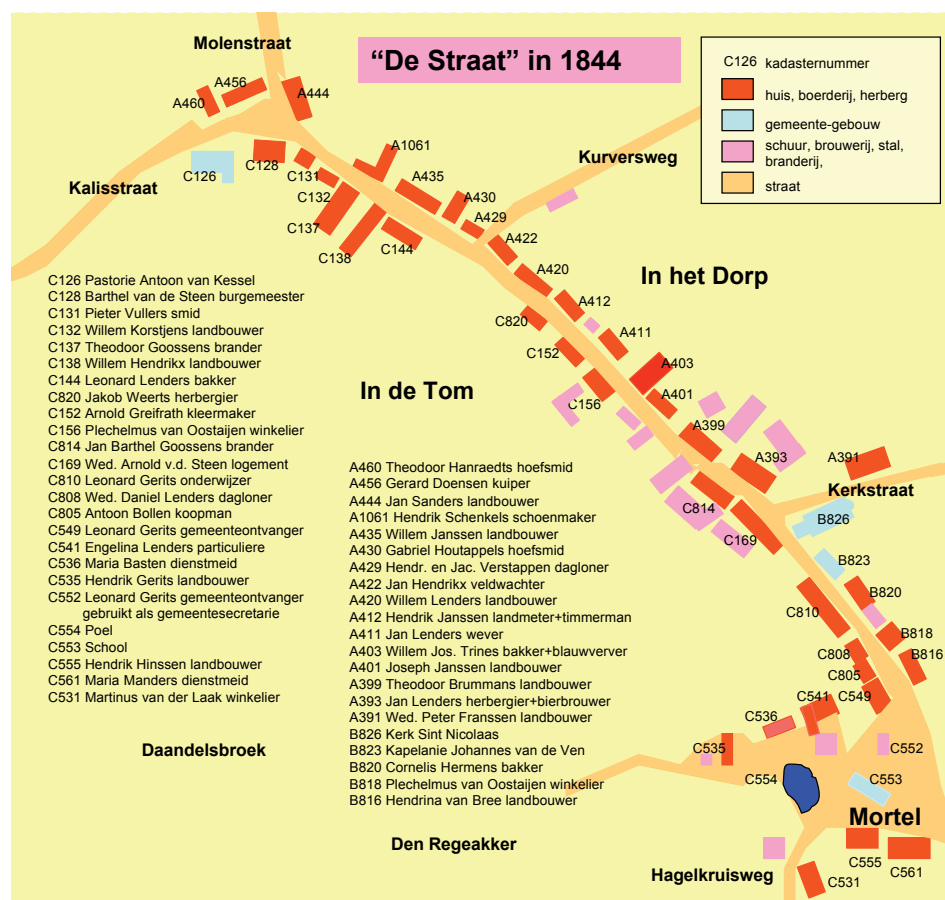
De Dorpsstraat groeide uit tot het winkelgebied van Meijel met uitlopers naar de Schoolstraat, de Kerkstraat en de Kalisstraat. Zo zou het wel altijd geweest zijn, meende gemeentebestuurders en ondernemers aan het einde van de twintigste eeuw, zo moest het dus maar blijven. Het verhaal van de Dorpsstraat ofwel de oude Straat als centrum van Meijel in de huidige vorm, begint eigenlijk pas aan het einde van de negentiende eeuw. Natuurlijk kwamen er van oudsher voerlui, soldaten, turfstekers en andere reizigers door, maar die kwamen ook door de Molenstraat of over de Donk en Roggensedijk of over de Heldensedijk. In het begin van de vorige eeuw waren er langs die uitvalswegen dan ook nog volop cafés, winkeltjes, kappers- en kleermakerszaken, vaak gewoon in een kamer van de boerderij. Rond 1890 kwamen veranderingen en groeide er, als we de oude verhalen mogen geloven, tegelijk met de ontwikkeling van het centrum een afstand tussen 'die van de Straat' en de boeren daarbuiten. Men sprak van 'straotse', als men iemand wilde aanduiden die wat meer geld of wat meer trots had.

De Straat in 1844 en daarna

In 1844 lagen er elf boerderijen aan de Straat, maar verschillende andere panden werden ook als boerderij gebruikt. Onderwijzer Leonard Gerits bijvoorbeeld had als boer nogal wat grond in Meijel en de oude Keulse Karre (C137) van Theodoor Goossens werd aan verschillende boerenfamilies verpacht.

Na 1844 was er maar een beperkte uitbreiding van panden in de Straat. Vanaf 1888 echter kreeg vooral het gebied tussen Molenstraat en de Mortel een ander aanzicht. Ferdinand Kupers sloopte in 1889 de boerderij van Janssen (A435) en bouwde er zijn huis met daarbij een smederij en een 'paardenstal voor hoefbeslag'. In datzelfde jaar bouwde Jakob Hubert Veltmans zijn pand (C152 uit 1757) uit met een huisstal, een schuur en een bakkerij, terwijl kleermaker Arnold Scheepers het boerderijtje van Willem Korstjens (C132) verving door een woning. De boerderij van Jan Sanders (A444) werd een winkel, die uitgroeide tot een modezaak. Op verscheidene plaatsen werden zo oude boerderijen vervangen en open stukken

ingevuld met woonhuizen en winkels, bijvoorbeeld door schrijnwerker Laurens Graat, huisschilder Gijsbert Verkooijen, barbier Joseph Knapen, gemeentesecretaris Jan Sanders, timmerman Hub Hanssen, meubelmaker Karel Otten, gemeenteontvanger Sanders en bakker Peter Broekmans. Er was duidelijk een trent gezet, soms onderbroken door een bijzondere bouwvergunning. Jan Hermans bouwde bij zijn woonhuis een overdekte beugelbaan. Op de Mortel werden oude boerderijen overigens nog vervangen door nieuwe.

De Straat volgens het kadasterplan van 1844.

In 1904 verving molenaar Jan Jaspers het ouderlijk huis van zijn vrouw, herberg 'De Zwaan' bij de kerk (A393), door een groot hotel. Dat gebouw met bakkerij, winkel en gelagkamer van 61m² werd beheerd door de familie Meulemans en stond vanaf ongeveer 1920 bekend als 'hotel Oranje'. In

De Dorpsstraat in 1925 tussen hotel Joordens en hotel Oranje.

1919 kwam daar nog een concertzaal van 200 m² bij. De oude herberg de Zwaan bij de kerk was sinds 1870 geen tapgelegenheid meer, hooguit een winkeltje voor garnituren en ander klein spul, ook de activiteiten van de bierbrouwerij waren daar verleden tijd. De bierbrouwerij werd, weer onder de naam 'De Zwaan', in 1898 door familielid brouwer Leonard Janssen voortgezet aan de Mortel, de huidige Schoolstraat. De naam van herberg 'De Zwaan' werd overgenomen door familielid bakker Leonard Lenders (C144) en aan de Straat groeide uit de bakkerij weer een herberg 'De Zwaan'. Die herberg met bakkerij werd overgenomen door Peter van Hassel en in 1908 door Frans Pluijm die er in 1913 hotel 'De Zwaan' liet bouwen.

Het oude pand van Hendrik Janssen (A412), de landmeter en timmerman 'Lutjen Hendrik', werd in 1909 vervangen door een groot nieuw huis, pand Gooden. Daarnaast kwamen een paar gebouwen met een eigen verhaal. Van tenminste twee Meijelsen is bekend, dat ze vanuit het boerenbuiten-gebied wilden verkassen naar een bepaalde stand. De rijke boer Lambert van Rijt woonde in een boerderij op de Donk, maar kort na het overlijden van zijn vrouw in 1910 liet hij in de Straat een groot pand bouwen, dat later bekend bleef als slagerij (Lenders en Guitjens) en apotheek

(De Grootte Peel). Naast dit pand liet Johanna Maria Joordens, weduwe van Godfried Rooijackers, in 1919 een huis bouwen, dat aan de buitenzijde nog in redelijk oorspronkelijke toestand is blijven bestaan, als winkel van horlogemaker Herman Peeters, als Anjobar, Bar Herwijnen, d'Engel die ... en de Nostalgie. 'Merkus Mej', zoals de weduwe Rooijackers-Joordens genoemd werd, verliet de boerderij in de Simonshoek om weer op stand te wonen in haar geboortestraat. Haar vader Thomas Joordens had immers in 1909 een schuur aan de Straat omgebouwd tot bakkerij en café en die in 1915 vervangen door hotel Joordens. Dit hotel, vanaf 1936 hotel Ketels, moest in 1956 plaats maken voor het Raadhuisplein.

De moderne tijd vond na 1900 nog meer uitwerking in de Straat. Peter Brummans en zijn vrouw Jeanne Febronie Brummans bouwden op de plaats van de oude boerderij Brummans in 1908 een modern 'post- en telegraafkantoor', later bloemenwinkel. Dat was toen nodig, omdat steeds meer Meijelse ondernemers moderne communicatiemiddelen nodig hadden en omdat toen door buiten-Meijelsen maandenlang gezocht werd naar fossiele brandstoffen, olie of steenkool. Een soortgelijke modernisering was er door de komst van 'Hermes Hent', Hendrik Barthelomeus Martens, die rond 1920 een oud pand opkocht. Hij was op de Donk begonnen met een garage en wilde dat bedrijf in de Straat voortzetten met rijwielhandel en garage. Daar vroeg hij in 1924 toestemming voor het plaatsen van een ondergrondse opslag van benzine voor een pomp. Rond 1925 sloopte hij het oude pand en bouwde er zijn nieuwe zaak met winkel en garage. Overigens waren er op enig moment drie benzinepompen in de Straat en wel bij hotel Oranje, bij garage Martens en bij hotel De Zwaan. Los van al die veranderingen bleef tot 25 september 1944 een oud stuk Meijel bewaard. Dat waren de panden van Barthel van der Steen (C814) uit 1753 en het pand van Arnold van der Steen (C169) uit 1789, die tegelijk met de verwoesting van de kerk werden vernietigd.

Een aparte straat

In het boerendorp Meijel werd de Straat in het begin van de twintigste eeuw een 'vreemde situatie', die

Paardenkar in 'de straat' rond 1900.

blijkbaar moeilijk paste in de oude gemeenschap. De bestuurders en notabelen woonden in de Straat, ook genoemd In de Kom en In het Dorp. Het werd een straat met een eigen stand. Bekend is, dat Laurens Rooijakkers (Echte of Merkus Linske) het huis van Merkus Mej (weduwe Rooijakkers-Joordens) in de Straat wilde kopen. Zijn vrouw Wilhelmina Bouten, van de familie Hendrikx en genoemd 'Echte Mina', wilde echter absoluut niet vanuit hun boerderij aan de Steegstraat verhuizen naar die deftige Straat. Ze bouwden toen een huis aan de Kerkstraat (Raesdonck) maar kochten vervolgens de oude villa van Jan Truijen. Langs de Kerkstraat werden pas vanaf 1870 geleidelijk boerderijen en huizen gebouwd.

Er was verschil ontstaan. Terwijl dochters van boeren thuis moesten werken, konden dochters van ondernemers aan de Straat gaan 'doorleren'. Zij werden vaak (zuster)onderwijzeres, zoals Mia van de Beuken, Jeanne en Mien Brummans, Gerda en Iet Gielen, Nellie en Roos Jaspers, Lies Lenders,

Anna Sanders, Lise, Miet en Tine Veltmans, Doortje en Nellie Verkooijen, Nellie Verstappen. Een jongen uit de Straat die priester wilde worden, werd meestal 'wereldheer', priester van het bisdom. Jongens van buitenaf gingen naar de paters. Het was in Meijel dan ook een bijzonder gerucht, toen een dochter van Beeselse Hannes (Lemmen) van de Roggelsedijk ging doorstuderen, want dat paste niet in de traditie dat dochters van boeren voorbestemd waren om 'op de boerderij te werken' of 'als meid in dienst gaan'.

1919, een bijzonder jaar

In de Straat liet Frans Pluijm in 1913 herberg De Zwaan, die hij in 1908 gekocht had, ombouwen tot een hotel met een dranklokaliteit van 63 m² en een concertzaal van 266 m². Dat was een doorn in het oog van pastoor Jan Opheij, die in zijn preken de Meijelsen op het rechte pad probeerde te houden: 'Gaaf daar niet heen, naar die nieuwe zaal, gaat er niet dansen, want de duivels dansen er op het dak!'. Hij kreeg in 1914 steun van de gemeentebestuurders, die vonden dat het geen pas gaf te gaan dansen of kermis te vieren terwijl onze Belgische burens verward waren in de Eerste Wereldoorlog.

De Dorpsstraat ca. 1938.

Toen die oorlog in 1918 voorbij was, kon er een vredige ontwikkeling verder gaan, maar er dreigde gevaar vanuit België dat Nederlands-Limburg tot boven Venlo wilde annexeren. In 1919 volgden wat bijzondere ontwikkelingen. Op 7 februari 1919 klopte Louis Meulemans van hotel Oranje bij de gemeenteraad aan om financiële steun bij de oprichting van een muziekgezelschap, met name voor instrumenten. In zijn pas gebouwde

De Dorpsstraat in 1950.

concertzaal werd vaak toneel gespeeld en een muzikale omlijsting zou daar zeer welkom zijn. De gemeenteraad stond niet onwelwillend tegenover een subsidie, maar vond dat er eerst maar eens een fanfare moest opgericht worden. Oud-burgemeester Jan Truijen, die kort ervoor een vaandel geschonken had aan de fanfare in zijn geboorteplaats Altheert, vond dat de bestuurders de oprichting krachtdadig ter hand moesten nemen. Hij onderstreepte dat met de woorden 'We moeten

Winkelinrichting van Derckx in 1952.

een fanfare hebben tot opluistering onzer feesten, we moeten bij het volk liefde tot de muziek zien op te wekken. Wat in andere dorpen mogelijk is, zal in Meijel niet mislukken.' De notabelen van Meijel gingen aan de slag onder leiding van burgemeester Linssen, molenaar Sanders, secretaris Sanders, postmeester Brummans, brouwer Janssen, Echte Linske en hoteleigenaar-molenaar Jaspers.

Anderzijds hadden zich op 23 februari 1919 zo'n 120 mannen ingeschreven voor de gewapende Meijelsche Burgerwacht, die onder leiding zou staan van veldwachter Peter Verstappen. Zij moesten Meijel beschermen tegen 'revolutionaire aanrandingen en bedreigingen' (uit België?). Over de schietbaan op het land van Hendrik Sonnemans werd alleen gepraat en de 119 gevraagde geweren en vijf karabijnen kwamen maar niet. In Meijel wilde men echter meer aan het schieten gaan dan bij handboogschutterij De Batavieren, men wilde in verenigingsverband met een buks schieten zoals in andere plaatsen in Limburg. Jac. Verstappen (Heines Keub) en Nol Verstappen (Jäger Tone Nöl) begrepen die wens en zochten naar mogelijkheden om de kostbare buks te betalen.

De omstandigheden waren in het voordeel van landbouwer en gemeenteraadslid Frans Hendrixx van de Donk. Hij zag een kans om de hegemonie van de Straat in de gemeenteraad te doorbreken. Daar werd de dienst immers uitgemaakt door burgemeester Jan Willem Linssen, de wethouders Jacobus Veltmans en Laurens aan de Heij en raadslid Peter Jan Sanders, alle vier uit de Straat. Op 10 mei 1919 beloofde Frans Hendrixx aan Jac. en Nol Verstappen, dat hij voor een goede buks zou zorgen, als zij voor hem voldoende stemmen bij elkaar verzamelden. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 16 mei 1919 haalde de partij van Frans Hendrixx 114 stemmen en kon hij met partijgenoten timmerman Willem Vestjens, mijnwerker Willem Rademakers en landbouwer-kippenhouder Cornelis Verstappen de meerderheid in de gemeenteraad overnemen. In juli 1919 ging schutterij Sint Nicolaas van start onder de schietboom in de tuin van Heines Keub aan de Bloemendaalseweg met de buks van Frans Hendrixx, die maar meteen voorzitter van de vereniging werd.

De oprichting van fanfare Eendracht volgde kort daarna. Op zondag 24 augustus 1919 kwamen tien harmonieën en fanfares uit Brabant en Limburg naar Meijel. De wei van Linske Rooijackers op het Kerkveld leek vol vlaggen en kleurige uniformen wel een middeleeuws toernooiveld met talrijke toeschouwers uit Meijel en omliggende dorpen. Er werd muziek gemaakt, maar er werd, passend in de tijd, ook een telegram aan koningin Wilhelmina gestuurd om daarmee 'de onwankelbare trouw aan Koningin en Vaderland te betuigen'. Nog diezelfde middag kwam een telegrafische dankbetuiging van de koningin terug en Concordia uit Panningen speelde 'Wien Neerlands bloed..'. De feitelijke oprichting vond op 19 november 1919 plaats.

Met Willem Vestjens werd Frans Hendriks wethouder van 1919 tot 1923. Er veranderde misschien niet veel, maar in 1919 mocht met Meijel kermis in het eerste weekend van september overal muziek gemaakt worden en was dansen ook toegestaan. De mensen trokken gezamenlijk waarschijnlijk ook naar het dorpsplein bij school en gemeentehuis op de Mortel, want daar kon men voor het eerst in Meijel genieten van een carroussel.

In 1919 werd de aparte staat van de Straat vanuit de zuidzijde Donk en Stoep doorbroken, maar het verhaal is niet compleet zonder vermelding van de oprichting van een derde vereniging. Die ontstond in de noordelijke Molenstraat, in 1919 een gemeenschap van ambachtslieden, met klompenmakers en timmerlieden, met dakdekkers en fietsmakers, met korvenvlechters en metselaars, met schoenmakers en bakkers, met kuipers, wevers en kappers. Marteke Verheijen maakte daar rond 1930 een mooi carnavalslied over, waarvan het refrein luidde:

*'Het maalt, het zaagt, het bakt, het klopt,
het klatst, het klapt, het boort, het pint,
Als dat zoo door blijft gaan,
dan is het zeker dat het wint
en het krijgt een rijk bestaan.
Met hamer, zaag en bijl,
met tang en boor en vijl,
met schaar en zweep en weefgetouw,
dat dient ons steeds getrouw'*

Die buurt bleef niet achter en er kwam in 1919 een Rooms Katholiek Werkliedenverbond. Dat werd later de KAB (Katholieke Arbeidersbeweging), nu opgegaan in FNV-Bondgenoten.

Henk Willems

Melkventer Jefke Knapen met hondenkar Dorpsstraat 1934.

Bronnen

- GHS Helden, Archieven Gemeente Meijel tot 1943, inv.nr. 2183 OAT 1844 en Kadasterkaarten Meijel 1844
- Henk Willems, *Achter de Zwaan aan* (Meijel 2003, onderzoeksteksten)
- 75 jaar Schutterij St. Nicolaas Meijel 1919-1994 (Meijel 1994)
- Harmonie Eendracht Meijel 1919-1994 (Meijel 1994)
- *Informatieboekje Meijel*, door de Werkgroep Sociaal-Culturele-Aktiviteiten (Meijel 1982)